

Pædagogisk læreplan for Privat Skovbørnehaven Mariehønen 2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Hvem er vi?

Privat Skovbørnehaven Mariehønen er beliggende på Grønnevejs nordligste ende i Virum.

Vi er en non profit forældredrevet skovbørnehave med 28 børn fra 2,9 – 6 år. Børnehaven åbnede i november 1998 som kommunal skovbørnehave, men har siden august 2009 været privat.

Vi bor i et dejligt hus i tre plan, hvor indretningen er hjemlig og hyggelig. Geelskov er vores nabo og omkring huset har vi en skøn legeplads med æbletræer, bålplads, mini skov, hængekøjer, legehuse, vandbane, bjælkehytte, sandkasse mm. Vi bruger skoven og den omkringliggende natur, samt nærområdet og aktuelle kulturelle tilbud. Vi er en skovbørnehave, men også en natur og kulturbørnehave. Som barn i Mariehønen bliver man bekendt med forskelligartet natur og spændende kulturelle oplevelser.

Vi har en gruppe på tur næsten hver dag året rundt. Børnegruppen er opdelt i to-tre aldersopdelte turgrupper. De yngste er Skovsnegle, de mellemste er Skovmus og de ældste er Skovugler. Skovuglerne udklækkes i uge 43 og flyver fra reden sidst i april.

Der er tre pædagoger, to pædagogmedhjælpere, en vikar og en rengøringsmand ansat.

Mariehønenes medarbejdere og barnets forældre arbejder tæt sammen om at sikre barnets trivsel og udvikling. Samarbejdet vægtes højt, og tillid til hinanden er afgørende for et frugtbart samarbejde. Der skal være gennemsigtighed i samarbejdet. Vi lægger vægt på, at børnene i det daglige mødes med interesse og respekt og alle der kommer i Mariehønen forventes at bidrage til positiv grundstemning. Vi understøtter børnenes selvfølelse og følelse af at høre til – at føle sig samhörig, ønsket og nødvendig for fællesskabet.

Dagsrytmen i Mariehønen er præget af ture ud af huset og fokusedage i huset, hvor barnet møder meningsfulde og alderssvarende aktiviteter. Vi vægter fællesskabet højt og alle, store som små, er

betydningsfulde. Børnene inspireres til omsorg og venskab, men også til at acceptere følelser af vrede og frustration.

Vi har et tæt tværfagligt samarbejde med Lyngby–Taarbæk kommunes psykolog, sprogteam og Motorikhus.

Pædagogisk grundlag

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag. Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.

De centrale elementer er:

- **Børnesyn**
- **Dannelse og børneperspektiv**
- **Leg**
- **Læring**
- **Børnefællesskaber**
- **Pædagogisk læringsmiljø**
- **Forældresamarbejde.**
- **Børn i udsatte positioner.**
- **Sammenhæng til børnehaveklassen**

Børnesyn, dannelse og børneperspektiv

I Mariehønen skal børn have det godt. Et hvert barn er unikt og værdifuldt og har krav på at møde empatiske, nærværende, omsorgsfulde og fagligt dygtige voksne. Barnet bliver set der, hvor det er netop nu i sin udviklings- og dannelsesrejse, og den voksne fungerer som et trygt stillads for næste udviklingsskridt. Barnet skal føle sig værdifuldt, trygt og respekteret. Barnets følelsesudtryk bliver set og anerkendt, og vi støtter barnet i en positiv selvfølelse. Hos os er barnets oplevelse af

at være betydningsfuld i fællesskabet vigtigt, og relationer bliver bedst muligt støttet. Barnet oplever sig "set og hørt" og oplever at kunne være sig selv i et betydningsfuldt fællesskab. En god selvfølelse skaber grobund for en stærk samhørighedsfølelse og det er netop samhørighedsfølelsen, der er så vigtig. Det betyder noget for gruppen og vennerne om barnet kommer i børnehave eller har fri. Til samling taler vi om, hvem der har fri og evt. hvorfor.

I Mariehønen tilstræber vi at have så få regler som muligt og når vi giver et nej, er det velovervejet og begrundet. Det er f.eks. ikke altid den bedste aktivitet at lege med vand, når vi er ved at gøre klar til tur.

Vi møder af og til mennesker vi ikke kender. Mennesker med en anden hudfarve eller påklædning, vi ikke har set før, et handicap vi ikke har oplevet eller hjemløse. Her taler vi med barnet ud fra den forståelsesramme barnet har, om de mange forskelligheder mennesket repræsenterer. Vi er opmærksomme på, at vores geografiske placering gør, at vi er fattige i repræsentation af mangfoldighed.

Vi er betydningsfulde voksne i barnets hverdag og derved med til barnets socialisering og dannelse til nye demokratiske samfundsborgere. I Mariehønen arbejder vi ud fra en kendt struktur og rammer, som giver tryghed og forudsigelighed for barnet. Inden for de rammer, oplever barnet at have medbestemmelse og at egen interesse og nysgerrighed bliver værdsat og forsøgt imødekommet. Vi arbejder målrettet på, at barnet udvikles selvstændigt. Men i følelsen af samhørighed.

Leg

Vi har længe vidst, at legen er betydningsfuld for barnets udvikling. Vi glæder os over, at det nu er kommet med som et punkt i læreplanen. Hvordan leg blandt børnene opstår og får udviklingsbetingelser, er de voksnes ansvar. Vi er rammeskabende, både fysisk, men også tidsmæssigt. I Mariehønen skal det kunne lykkes at fordybe sig i leg. En leg tager tid og har ikke et slutmål. Det er ofte med skuffelse, at der bliver kaldt til frokost eller samling. Vi forsøger at være så fleksible som muligt, uden det går for meget ud over resten af gruppen og samhørighedsfølelsen for den legende gruppe. Der er aktiviteter, der ikke kan afviges fra. F.eks. hvis et barn har fødselsdag; så deltager alle ud fra de forudsætninger det enkelte barn har for at kunne deltage.

Vi har indrettet legepladsen og huset, så der er mulighed for at børnene kan lege forskellige lege: De fysiske lege, hvor der bliver løbet, klatret og konstrueret. Fantasilegene, hvor abstrakt

tænkning opøves (en pind bliver f.eks. til en hund). Små lege et afgrænset sted og større lege med deltagelse af flere børn.

Ikke alle børn skaber automatisk lege og har brug for vores guidning og deltagelse. Vi har et fagsprog for, hvilken rolle vi har i legen og det er forskelligt fra børnegruppe til børnegruppe, hvad gruppen eller et enkelt barn drager nytte af. Vi kan gå foran i legen, ved at være medbestemmende i indholdet og retning, eller vi kan lege med og lade børnene tage styringen. Vi kan også vælge at være med på sidelinjen, hvor vi bidrager med støtte til, at legen opretholdes f.eks. med små hjælpesætninger og "oversættelse" eller tydeliggørelse af et barns hentydning, hensigt eller ønske. Sluttelig kan vi være distant nærværende. Her beskæftiger vi os med noget andet inden for høre- og rækkevidde, men er synlige og har en vågen opmærksomhed på, om et barn får brug for hjælp i legen. Hvilken rolle vi tager, vurderes ud fra legens agenda, børnenes alder, sammensætning af børn, den voksnes tidligere erfaringer, aftalt opmærksomhed/observationer, fornemmelser og evt. enkelte børns dagsform.

Vi kommer mest velkendte steder i skoven. Her ser vi, at børnene flere dage eller uger efter kan genoptage den samme leg. Ved Bøgeborgen er der en isbar og ved Gryden sætter de selv gang i "alle mine kyllinger kom hjem".

Læring

Barnet lærer hele tiden. Det gør vi voksne for den sags skyld også. Vi stopper aldrig med at lære og udvikle os. I Mariehønen har vi en plan for dagen, men vi er opmærksomme på at der er mindst lige så meget læring i alt det der foregår før, under, imellem og efter. Der er masser af læring i hverdagssituationer og rutiner. Vi tilstræber at skabe læringsrum hvor barnet møder udfordringer inden for nærmeste udviklingszone og oplever glæde ved at mestre. Vi står klar med støtte og fælles glæde. Et eksempel kan være at tage sin turtaske på. Hele sommeren har barnet mestret det, men med efterårets kommen og mere tøj, skal der ny teknik og styrke til. Her lader vi barnet selv prøve, men er klar til at hjælpe, hvis udfordringen bliver for svær. Måske spørger vi et andet barn, hvordan det gør eller giver en smule hjælp og fejrer succesen med barnet.

I Mariehønen bliver barnet mødt med motiverende aktiviteter, som vækker dets nysgerrighed og medfører lyst til læring. Aktiviteterne må gerne give sus i maven, men skal altid tage afsæt i at barnet føler sig tryk. Uden tryk - ingen læring. Vi skal turde være modige på barnets vegne og give dem alderssvarende udfordringer på barnets udviklingsniveau. Der er en læring, som omhandler viden og omverdensforståelse og så er der læring om sig selv og andre. Det skal være sjovt at lære og det er i samspil med andre, at barnet lærer. I vores nye hus er vi fortsat i proces

med at skabe bedre læringsmuligheder inden i huset. Det er vigtigt, at barnet bliver inspireret og har relevante legezoner.

Børnefællesskaber

I Mariehønen er vi alle en del af det store fællesskab. Vi hilser på hinanden og glædes over at netop det barn kommer i dag. Vi voksne skaber automatisk et fællesskab qua vi er voksne, men også børn skaber fællesskaber. Ofte finder børnene selv sammen i fællesskaber, men der er også børn, som har brug for vores støtte. Vi har mulighed for at skabe fællesskaber ved fællesoplevelser, f.eks. på mini ture i vores ladcykel eller lege i huset uden andre børn. Børn kan have brug for hjælp til at opdage hinanden, og hvis vi har spottet en fælles interesse for eksempelvis enhjørninger, lave mudderkager eller bygge med Lego, så kan vi være medskabende til at børnene danner et fællesskab om noget på tværs af alder og køn. Hos os er børnene ofte en del af flere fællesskaber. De fysiske rammer har betydning for hvilke fællesskaber, der opstår og vi voksne er med skabere til brugbare rammer. Vi bygger f.eks. en hule på legepladsen sammen med det barn, som vi ønsker at hjælpe ind i et fællesskab og forhåbentlig kommer flere børn til og der er derved skabt mulighed for et nyt børnefællesskab. Børnene skal opleve at legen bliver anerkendt som noget værdifuldt og vigtigt. Den største trussel for børnenes leg er de voksnes tidsplan. Vi tilstræber at strukturere dagen med genkendelighed, forudsigelighed og med så få opbrud som muligt.

Pædagogisk læringsmiljø

Der er fokus på læringsmiljøer hele dagen fra Mariehønen åbner om morgenen til den lukker om eftermiddagen. Dette gælder i de daglige rutiner, i læringsmiljøer og i legene og aktiviteterne. Børnene inddrages i rutiner, lege og aktiviteter, så de oplever medbestemmelse og ejerskab. Ved genkendelighed i rutiner og aktiviteter oplever børnene tryghed og læring. Vi arbejder med meningsfulde overgange. Ved aflevering om morgenen har hvert barn sin måde at blive afleveret på. Når vi skal på tur, tages der også hensyn til, hvem der har brug for lidt ekstra hjælp og vi støtter dem i at komme igennem den uundgåelige ventetid, der opstår, når mange skal afsted på samme tid. På vores aftenmøder vender vi bl.a. det aktuelle behov for justeringer, alt efter børnegruppen og enkelte børns behov. Vi er lydhør over for barnet og giver det mulighed for at

mærke dets eget behov for mad, leg, ro eller nærhed. Det skal kunne betale sig at bruge de voksne. Vi er imødekommende, nærværende og omsorgsfulde.

Vi viser børnene, at vi har tillid, til at de kan klare opgaverne, som er tilpasset ud fra deres nærmeste udviklingszone og vi står klar med nødvendig støtte eller opmuntring. Personalet er bevidste om at give hinanden plads til pædagogisk fordybelse og brug af hinandens ressourcer.

Ved hjælp af vores synlige ugeplan og piktogrammer skaber vi overskuelighed for børnene og til samling bliver de inddraget i dagens muligheder. Vi understøtter barnets selvstændighed og inddrager barnet i fællesskabet. Vi er opmærksomme på om barnet er aktivt deltagende - samtidig med at der også skal være mulighed for at trække sig fra fællesskabet og tage en pause. Vi er nysgerrige på, om barnet kan være alene med sig selv, uden at føle sig ensomt.

I Mariehønen arbejder vi med:

- At barnet oplever at blive mødt som "sig".
- At barnet føler sig tryk.
- At barnet har venner.
- At barnet bliver mødt af empatiske voksne.
- At barnet har mulighed for at etablere og indgå i spændende lege.
- At barnet bliver udfordret med udviklende, betydningsfulde aktiviteter.
- At husets fysiske, psykiske og æstetiske miljø giver mening og relevans for barnet.

Samarbejde med forældre om børns læring

I Mariehønen er samarbejdet mellem os og forældrene vigtigt for at barnet trives. Når barnet oplever, at der er en god dialog og en tillidsfuld relation de voksne imellem, giver det trykghed for barnet. Derfor er det vigtigt for os, at vi har en god kontakt og tydelig kommunikation om gensidige forventninger. Vi holder velkomstsamtaler kort tid efter barnet er startet i børnehaven. Her taler vi om barnets generelle trivsel og udvikling, i børnehaven og hjemmet, samt forventningsafstemmer det fremtidige samarbejde. Derudover tilbyder vi forældresamtale midtvejs i barnets børnehavetid og en 5-års samtale ca. et halvt år inden skolestart. Ved 5-års samtalen udfyldes overleveringspapir til skolen. Her drøftes det enkelte barnets trivsel og deltagelse i børnehavens ældste børnegruppe og hvordan vi i fællesskab kan støtte bedst muligt op omkring barnets overgang til skole.

Derudover er det altid muligt at bede om en samtale. Vi tilstræber at nå at tale med alle forældre dagligt om, hvordan barnets dag har været og ligeså taler vi om svære morgener eller søvnløse nætter, som kan have indflydelse på barnets dag.

Inden barnet starter i Mariehønen har forældrene modtaget et velkomstbrev fra bestyrelsen og en folder udarbejdet af os, der fortæller om de forskellige praktiske ting, som er gode at vide. Forældrene har også været i Mariehønen til en snak med lederen om gensidige forventninger. Vi forventer blandt andet at hjemmet bakker op om fællesskabet i Mariehønen: Hilser på de andre børn og støtter op om den gode stemning, vi har. Børnene oplever, at forældrene kan lide deres børnehave. De tager sig tid til at give en gyngetur eller drikke en kop kaffe i ny og næ. Bestyrelsen afholder to årlige arbejdsdage, hvor børn og søskende også er velkomne. I august fejrer vi Mariehønen's fødselsdag og her bidrager familierne med frugt og kage til fælles fødselsdagsbord, børnene optræder og der synges fællessange til musik fra The Ladybirds orkester.

Bestyrelsen har oprettet en lukket Facebookgruppe, hvor der lægges fotos og beretninger op hverdagen i børnehaven. Facebookgruppen bruges også til at efterlyse forsvundne bamser eller andet. Kun nuværende forældre, bedsteforældre og medarbejdere har adgang til gruppen. Vi er ved at undersøge alternative muligheder, da ikke alle forældre ønsker fotos af deres børn på Facebook.

Børn i udsatte positioner

I Mariehønen er vi opmærksomme på at lære den enkelte familie at kende og derved få kendskab til barnets fundament i tilværelsen. Vi er opmærksomme på, at alle børn er en del af fællesskabet i Mariehønen og har en tæt kontakt med os voksne. Alle børn kan havne i en udsat situation; en forælder kan blive alvorlig syg, en god ven skifter børnehave eller barnet kan selv komme ud for en ulykke, eller måske barnets familie ikke formår at drage omsorg for barnet.

Inden et barn starter i Mariehønen, har der allerede været en samtale mellem leder og forældre med fokus på at udveksle forventninger og opbygge tryghed. Allerede der skabes fundamentet for barnets trivsel-, udvikling- og dannelsesmuligheder i børnehaven.

Vi anvender samarbejdspartnere, logopæder, sundhedsplejerske, psykologer mm og er opmærksomme på, at alle børn er forskellige og vores hverdag er præget af dagsformen hos

børnene og de informationer vi får om dårlig nattesøvn, planlagte lægebesøg, som barnet er nervøst for og meget mere.

Vi er i tæt dialog med forældre for at kunne skabe de bedst mulige rammer for trivsel og udvikling. Er vi i tvivl om et barns velbefindende, ringer vi og tager en snak med forældrene. Det kan være at barnet falder i søvn midt på dagen eller viser mistrivsel med inaktivitet eller anden bekymrende og for barnet ikke normal adfærd.

Sammenhæng til børnehaveklassen

I Mariehønen starter barnet som ca. 3-årig i gruppen for de yngste som Skovsnegl, og det sidste år eller to i børnehaven er barnet Skovmus. Når barnet bliver Skovmus, er der mere fokus på et mere skoleunderstøttende pædagogisk læringsmiljø. I efteråret bliver der udklækket et nyt kuld Skovugler. Skovuglerne har en ugentlig ugledag. Her er der fokus på at gøre børnene klar til overgangen fra børnehave til SFO 1. maj.

Skovuglernes lyst til at lære understøttes gennem aldersrelevante lege og aktiviteter med udgangspunkt i et børneperspektiv. Målet er at barnets nysgerrighed og mod på at prøve nye udfordringer vækkes og via et trygt og kendt fællesskab, at barnet oplever gåpåmod og tro på egne evner. Barnets lyst til at lære understøttes med anerkendelse og tillid. Vi leger lege, der styrker fællesskabet, udfordrer barnet og pirrer deres nysgerrighed på mere viden og bliver bekendt med, hvad tal og bogstaver kan bruges til.

Skovuglerne tager i fællesskab ud på de forskellige skoler/sfo'er, som børnene skal gå på. Her kan de hver især vise deres skole frem til deres kammerater og få en forståelse for, at de skal ud i forskellige omgivelser efter deres børnehavetid.

Mariehønen leder deltager i de samarbejds møder der inviteres til i det lokale netværk mellem skoler og børnehaver i Lyngby-Taarbæk kommune og vi glæder os over invitationer til teater eller lignende. Vi holder overleveringssamtaler med skole, forældre, samarbejdspartnere efter behov.

Inddragelse af lokalsamfundet

Vi bruger lokalsamfundet flittigt i kraft af daglige ture ud af huset. Børnene kender området godt, når de stopper i Mariehønen. De har kendskab til, hvor kammeraterne bor, hvor stationen og butikker ligger og hvor mosen og søen er. Når vi går på tur, bliver de børn der går forrest taget med på råd om, hvilken vej vi bedst tager for at nå vores mål. Vi ser på kort eller anvender GPS.

- Vi besøger de lokale butikker- handler det vi mangler med en lille gruppe børn.
- På biblioteket låner vi bøger og læser på en regnvejrsdag.
- På Frilandsmuseet hører vi historier om gamle dage og datidens måde at leve på.
- I vores baghave ligger skoven, som vi kender ud og ind.
- Den grønne legeplads holder vi også meget af.
- Vi kører med bus og tog, så vi kan besøge museer, teater, spændende legepladser og kammerater, som bor lidt længere væk i takt med at børnene bliver ældre og kender til at begå sig i et fællesskab i trafikken.
- Vi bruger tid på at komme sikkert og roligt over et lyskryds, ind og ud af en bus, sætte sig ned eller holde godt fast. At færdes i trafikken kræver lydhørhed og tillid til, at de voksne har styr på det.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Mariehøstens dejlige, charmerende bevaringsværdige hus er bygget i 1927 og lokalerne er derfor af ældre dato. Men huset oser af charme og er blevet renoveret og godkendt til børnehaven. Vi anvender meget kælderens, da vi opholder os meget ude og det er her garderoben og de fleste børnetoiletter er. Når vi er ude, anvendes huset f.eks. til at spirende venskaber kan lege uforstyrret sammen, eller en gruppe kan fordybe sig i en leg. Om sommeren står dørene ofte åbne og børnene kan frit gå ind og ud af kælderen og i stueetagen.

Der er begrænset plads til store fysiske udfoldelser som fodboldkampe og pedalcykler, men vi har god plads til løbecykel, rolleleg, konstruktionslege, sanselige lege, afslapning og fordybelse. Indenfor er der forskellige materialer og redskaber, samt det meste legetøj er tilgængeligt for børnene.

Legerummene er lyse og vi har ventilation. Der er delvist lydisoleret og de 181 kvm er fordelt på tre plan. I kælderen er der børnetoilet, garderobe og altnuligrum. Børnene kan frit bevæge sig rundt i det meste af huset, dog kan samling i turgrupper og lege betyde, at en dør er lukket.

Legepladsen rummer mange muligheder. Hængekøjegynger, bålplads, urtehave, legehuse, rutsjebane, miniskov, sandkasse, balancegang, Tarzanreb og meget mere.

Vi lægger vægt på, at børnehavens miljø udstråler, at vi er en skovbørnehave. Rummene er indrettet med tydelig adresse til børnehavens koncept – med udstoppede dyr og naturmaterialer. Der er skiftende udstillinger af børnenes kreative aktiviteter – som regel frembragt af materialer indsamlet i naturen.

De seks læreplanstemaer

Alsidig personlig udvikling & social udvikling

Fundamentet for en alsidig personlig udvikling er at opleve sig "set og hørt" – at kunne være "sig" i et betydningsfuldt fællesskab. En god selvfølelse skaber grobund for en stærk samhørighedsfølelse.

Det er essentielt, at de voksne er opmærksomme på både de indre- og de ydre udfordringer, barnet har. Det er sådan vi drager omsorg for barnets udvikling og trivsel. Vi skaber varierede aktiviteter, hvor barnet møder udfordringer, tilpas frustration og glæde over at mestre. At udsætte barnet for tilpas frustration, kræver at pædagogen har et nært kendskab til barnets udviklingstrin. Det kan bestå i alt lige fra at det 3-årige barn, der opfordres til selv at tage sine sko på, til at det større barn får støtte til at løse en social konflikt – frem for at den voksne automatisk "overtager" problemet. Vi bruger vores pædagogiske og psykologiske viden til at hjælpe barnet med at styre sin indre verden og etablere sine grænser.

I Mariehønen oplever barnet sig betydningsfuldt og bliver mødt med retten til alle sine følelser (vrede, sorg, jalousi, glæde, kærlighed, skam m.m.). Dette gøres ved at barnet bliver mødt i sin følelse. Det er ikke altid, at barnet selv kender ordet for den følelse det mærker og her er vores ord

og handling vigtig. Barnet bliver fortrolig ved forskellige følelser og på sigt vil det kunne regulere dem.

-Er barnet ked af det, trøster vi.

-Er barnet vredt, hjælper vi med at aflede vreden på en hensigtsmæssig måde.

-Er barnet jaloux, rummer vi det med barnet.

- Er barnet glad, glædes vi med barnet.

Et barn der bliver forstået og bekræftet, vil også kunne se og opfatte, hvordan andre har det. Medfølelse og empati vækkes.

For at give barnet mulighed for at udfolde sig som stærk og alsidig er det centralt, at vi etablerer rytmer og rutiner, der har selvhjulpenhed i fokus. Det er en stor opgave for barnet at klare de daglige skift mellem hjem og institution. Derfor er modtagelse og afhentning centrale opmærksomhedspunkter. I samarbejde med forældrene forsøger vi at lave disse overgange rytmiske og nænsomme, så barnet får plads til den sårbare omstilling og afsked.

Tøjskift, pakning af rygsække, oprydning efter leg m.m. er ikke bare noget, der skal overstås. Disse rutiner er et udviklingsrum med bl.a. motoriske færdigheder og social kvalitet. Der er mulighed for styrkelse af selvhjulpenhed og opmærksomhed på at hjælpe hinanden.

Samhørigheden og selvfølelsen kan ofte blive udfordret i børnefællesskabet. Er der plads til mig i de andres leg? Vi har fokus på tryghed og det nære, når et barn starter. Tæt kontakt med et par voksne, indkøring i gruppen og lære huset og rytmen i børnehaven at kende. Efterhånden udvides kravene og udfordringerne i takt med, at barnet bliver trygt og vores udflugtsmål i skoven bliver kendte.

Kommunikation og sprog

Kommunikation og sprog, både det nonverbale og det verbale, er med os i alt, hvad vi foretager os. I Mariehønen deltager barnet i forskellige sammenhænge, hvor hverdagsbegreber udvikles, ordforrådet udvides og barnet får mulighed for at skabe og bruge sproget. Det skrevne sprog i form af symboler, bogstaver og tal præsenteres på en legende og motiverende måde.

I leg med andre børn anvender barnet sproget til blandt andet forhandlinger, beskrivelser og forklaringer. Det øver sig i at sætte ord på handlinger og følelser.

Vi veksler mellem at fortælle kendte traditionelle eventyr og kreative eventyr. Et kreativt eventyr kan omhandle et emne, som pædagogen ønsker belyst, men på en indirekte måde. Børn kan ofte bedre forholde sig til en problematik, hvis den bliver kanaliseret over på opdigtede "personer" i en historie. Men det kan også være en interesse, eller yndlings dyr, som et barn har valgt. Eventyr udvikler også børnenes fantasi og evne til at danne indre billeder.

Sang, rim og remser giver rytme i sproget og en oplevelse af at ord kan have samme slutlyd. Dette hjælper dem til deres senere stavfærdigheder. Når en sang eller remse (eller anden ny læring) bliver kropsforankret huskes den bedre. Eksempelvis: "Høj som et hus, lille som en mus, bred som en vej, smal som en streg og flad som en pandekage". At tælle er også en remse. Den er god at kunne og den øger hukommelsen. Vi tæller børnene ved stoppestederne i skoven. Enten tæller den voksne dem højt eller sammen med børnene, eller den svære, hvor børnene selv tæller.

Vi er opmærksomme på at samtale med det enkelte barn. Barnets sprog styrkes i mindre grupper og med en samtalepartner, der mestrer sproget bedre end en selv. Via online fotodokumentation opfordrer vi forældrene til at tale med deres barn om dagens oplevelser. Barnet træner bl.a. gennem at hente oplevelsen fra langtidshukommelsen - typisk formuleret i datidssætninger: "Det var dér, hvor vi fiskede fra over broen."

Når vi venter på noget, holder vi af at lege forskellige sproglege. F.eks. leger vi "Gæt et dyr". Enten tegnes et dyr på bagsiden af papiret eller en figur gemmes i hånden. Eller der tænkes blot på et. Alt efter sværhedsgraden kan pædagogen fortælle eller lade børnene spørge, om det lever i den danske natur, eller kan ses i Zoologisk have. Om det kan flyve eller svømme, har pels eller fjer osv. Denne leg træner også evnen til at kategorisere og systematisere viden.

Kropssprog og mimik indgår aktivt i børnehavebarnets kommunikation og det er vigtigt, at vi voksne også er opmærksomme på egen gestik og mimik. Ligeledes guider vi børnene i at blive

opmærksomme på hinandens kropssprog: "Jeg kan se, at Sanne drejer hovedet væk. Det ser ud som om, hun ikke vil smage din mudderkage."

Trætte børn, sårbare børn og børn, der er kede af det overvældes ofte af stærke følelser, der får dem til at "glemme sproget". Her er det vigtigt at tilbyde barnet et sprog, samtidig med at de bliver "set" i deres desperation og opgivenhed. Det gør vi bl.a. ved at sætte ord på det, vi tror, barnet ville sige, hvis det kunne.

Vi ønsker at synliggøre skriftsproget og derved motivere børnene til at blive nysgerrige på, hvad det kan bruges til. Det gør vi blandt andet ved at skrive ugens aktiviteter på whiteboard, navn ved garderobeplads og mappe. Vi hjælper med at skrive navn på tegninger eller allerbedst, hjælpe dem med selv at skrive det. Når vi besøger biblioteker, vækkes nysgerrigheden, glæden og respekten for bøger ved stemningen og det store udvalg. Vi øver os i at begå os passende over for de andre besøgende.

Vi har et tæt samarbejde med barnets forældre om sprogudviklingen og vi samarbejder med kommunens talepædagog.

Krop, sanser og bevægelser

Børn i alderen 0-6 år lærer primært via sansning, kropslig aktivitet og de følelsesmæssige erfaringer, de får i samspil med andre mennesker. Denne basale læring danner grundlaget for al fremtidig læring. Her får barnet struktur på omverden. Det lærer om foran og bagved. Om op og ned. Om indeni og udenpå.

Samtidig er kroppen barnets vigtigste udtryksmiddel. Børn aflæser gestik, før de hører ordene. Kroppen er den fysiske afgrænsning mellem dig og mig, men vi kender alle til behovet for en privat sfære rundt om os – uden for kroppen. Denne "udvidelse" af kroppen viser, at krop og sind hænger sammen – uden at være helt det samme. Også dette skal børn lære at forholde sig til.

De fleste børn har en naturlig medfødt lyst til kropslig udfoldelse, som det er vigtigt, at vi holder i live.

Vores fokus er at give børnene alderssvarende fysiske udfordringer, så de kan træne og blive trygge ved deres kropsfunktioner og muligheder. At klatre i træer, at kunne balancere, at kunne kravle, hoppe, vrikke, hinke, løbe. At mestre at holde på en blyant og sætte perler på snor.

Alle vores ture i skoven er med til at kvalificere børnenes motorik. Lige fra selv at tage rygsækken på, til gåturen og de konkrete aktiviteter ved udflugtsmålet.

Alt efter børnenes alder arrangeres turene med alderssvarende udfordringer. De 3-årige går ikke så langt som de 5-årige, men kan alligevel gå gennem højt græs, ned af stejle bakker og op igen.

På fokusedage arbejdes der med rytmik/musik i huset. Her bliver der arbejdet med børnenes bevægemønstre – at hoppe som en frø, krybe som en slange osv. Kolbøtter, "jorden er giftig", balancelege m.fl. styrker den vestibulære sans (rum og retning).

Der bliver også trænet finmotorik, når børnene laver fagter til "Hr. Madsen", skræller gulerødder og grovmotorik, når der leges "troldebukser".

På legepladsen organiseres fælleslege som "fisker, fisker", "bjørnen sover" og mange andre.

For at øve opmærksomheden på hinandens grænser leger vi f.eks. "goddag-leg", hvor der siges goddag med fødderne, med panden, med maven osv.

Vi er "modige på børnenes vegne". Vi øver os i ikke at sige "pas på" til børnene. Men i stedet for fortæller vi, hvad vi ser eller anviser til en mere sikker måde at gøre noget på. F.eks. når et barn

er kommet højt op i et træ, aflæser pædagogen om barnet føler sig tryk og har kontrol over situationen. Derudfra vurderes det, hvad der siges til barnet. I sådanne situationer er det vigtigt, at vi bl.a. har et godt blik for sammenhængen mellem børnenes fysiske og psykiske udvikling.

Natur, udeliv og science

Skoven og dens liv er det centrale læringsrum for vores børnehave. Den er udgangspunktet for de fleste aktiviteter gennem året. Her kan der sanses, erfares, løbes, listes, kravles og leges. I skoven kommer årstiderne tæt på. Fugle, hjorte, egern og biller m.fl.- kan opleves på tæt hold. Her er der plads til fordybelse, stilhed, vild leg og nysgerrighed.

Vi samler nøder, kogler, blade mm til kreative sysler. Vi laver bladkrans, kogledyr, tryllestave, redskaber, perler af hyldegrene og meget mere. Vi smager på naturen og undersøger på forsvarligvis, hvad der kan spises og hvad der ikke kan. Om sommeren spiser vi hindbær og brombær, samler hyld til saft og pandekager. Plukker brændenælder til suppe og brød, ramsløg til salt og pesto, og så studerer og beundrer vi svampene.

Liv og død er jævnligt et emne der tages op. Når en spidsmus bliver begravet, mærkes savnet af mormoren der netop er død. Hvorfor begraver vi dyr og mennesker? Hvad sker der mon med pels og knogler? Vi finder kranier og i bøger kigger vi efter, hvilket dyr det mon har været.

I Mariehønen færdes vi meget i skoven. Børnene lærer respekt for både dyr og planter. De lærer om årstidernes skiften og de muligheder dette giver for udfoldelse. Børnene oplever og lærer om biologiske sammenhænge og hvad man må og ikke må. F.eks. hvor må man tænde et bål og hvad må man spise i naturen.

Vi har haft særlig opmærksomhed på at lære vores nye skov at kende. Hvor er der vandhuller, hvor er der gode lege steder mm. Det skal være en god oplevelse at være i skoven og vi klæder os på efter vejret, flåter, myg og området vi bevæger os i. Vi har stoppesteder, hvor vi venter på hinanden. Der tælles om alle er med. Vi ser på kort eller bruger vores indre kompas til at finde vores baser, eller vi vover os ud på opdagelse og stoler på, at vi kan finde hjem. Vi lærer, at når vi kan høre toget, kan vi finde stien hjem. Kan vi se biler, er vi kommet for tæt på Kongevejen og skal søge tilbage.

Kultur, æstetik og fællesskab

Det er i kulturen, vi møder og forstår os selv og andre. Mødet med kulturens mangfoldighed giver afsæt for at åbne sig mod verden og dens muligheder for udfoldelse.

Fortælling, dans, sang, musik, leg m.m. er fælles livs- og samværsformer. Vi skal selv synge og danse frem for kun at lytte. Vi skal selv tegne og male frem for udelukkende at iagttage. Vi skal selv være fysisk aktive frem for alene at se sport på tv. Kort sagt; Være aktive udøvere og deltagere frem for passive forbrugere.

I Mariehønen stimuleres barnets fantasi og kreativitet gennem forskellige oplevelser og aktiviteter. Vi har fokus på både det enkelte barns eget kreative udtryk og på fælles kreative forløb som f.eks. teater, temauger og sanglege.

Det er et mål at skabe rammer for fordybelse, hvor oplevelse og indlevelse er i centrum.

Dette betyder, at vi skal skabe rum og rammer for kreativ udfoldelse. Vi gør tegne- og malematerialer synlige og tilgængelige for børnene. Vi tilrettelægger varierede forløb med forskellige materialer som f.eks. ler, grankogler og andet vi finder i naturen, laver fantasidyr, selvportrætter, forskellige træting med hammer og søm m.m.).

Hver fredag er der "Fredagsrock" – et fællesmøde, hvor sang og musik er det centrale. Vi synger sange om det at gå i børnehave, kæmpesang, savnesang, myre og flere andre sange som Mariehønen selv har skrevet, samt traditionelle sange. Vi har rytmeinstrumenter, som vi skaber rytme med til vores sange, til udvalgte fællesmøder/samlinger.

Til den årlige sommerfest optræder både børnene med sang og evt. instrumentspil, ligesom et forældre/pædagogband spiller op til fællessang.

Vi har en stor tradition for historiefortælling i Mariehønen. Vi digter historier om børnene, eller børnene er selv med til at komme med input til, hvad der skal ske i historien. Vi læser traditionelle eventyr, laver improviseret teater over eventyr - f.eks. når vi skal over en bro i skoven. Vi tegner tegninger med børnene, hvor børnene tegnes i en fortælling, som de derefter kan farvelægge og tage med hjem.

Kulturelle traditioner som fastelavn, påske og jul fejres med særlige aktiviteter, som imødeses med stor forventning af børnene. Til fastelavn skrives og opføres et lille teaterstykke, hvor alle de udklædte børn medvirker. Til påske skal vi ud og finde Påskeharen, da han aldrig helt kan huske

vores adresse. Til jul øves Luciaoptog, som vises for forældrene til at glas gløgg over bål i haven. Der laves juleklip med bedsteforældre i børnehaven, og vi bliver inviteret til julegudstjeneste i den lokale kirke sammen med andre institutioner.

Vi har et tæppe med et verdenskort på og det bruges til at rejse til fjerne lande og høre andre sprog og fortællinger. F.eks. fra da Line boede i Afrika og Sofie var på ferie i Thailand. Vi har flere tosprogede børn, som taler et andet sprog med deres forældre. Det er vi nysgerrige på med børnene og vækker deres nysgerrighed på verden omkring dem.

Evalueringskultur

Det stiller store etiske og faglige krav selv at skulle dokumentere værdien af sit arbejde. Vi betragter derfor dokumentation af det pædagogiske arbejde som en daglig øvelse, hvor det væsentligste er dialogen med forældrene. Den ydre organisering af information som opslagstavler, virtuelle dagbog med billeddokumentation af oplevelser osv. er kun rammer om den centrale daglige fortælling om, hvordan det enkelte barn har haft det i børnehaven. Hvad har det oplevet? Hvordan har barnet haft det? Hvad har vi voksne særlig lagt mærke til, og hvad tænker forældrene om dette?

Barnets udvikling er en fælles sag for forældre og pædagoger, og det er dette langsigtede udviklingsperspektiv, der skal være i fokus frem for mere eller mindre tilfældige nedslag i dagligdagen. I de perioder hvor der er grund til bekymring om et barns udvikling, intensiveres dialogen med familien.

Evaluering af det pædagogiske arbejde er ligeledes en krævende og vigtig øvelse.

Vi evaluerer løbende vores arbejde på medarbejdermøder og på årets to - tre pædagogiske dage.

Typisk vil vores evalueringsplan bestå i at udvælge et – to temaer, der går på tværs af de enkelte læreplanstemaer. Eksempelvis har vi på medarbejdermøder gennemgået; Hvordan indretter vi bedst vores udeområde så det kan støtte forskellige legeformer? Hvordan får vi indrettet vores inde områder til brugbare legezoner? Andre evalueringsforløb har været; Hvordan gør vi overgangene mere overskuelige for børnene? Hvordan ser legekonstellationerne blandt børnene ud? Er der overensstemmelse mellem læreplaner og handleplaner?

Børnehavens pædagogiske arbejde bliver fremlagt årligt på forældremøder og i forældrebestyrelsen.
